

OG'ISHGAN XULQ PROFILAKTİKASINING PSIXOLOGİK USLUBLARI

Ahmedov Odil

*Shahrisabz davlat pedagogika instituti 2-oliy (sirtqi)
Pedagogika psixologiya yo'nalishi talabasi*

Anotatsiya

Ushbu maqolada og'ishgan xulq profilaktikasining psixologik uslublari muhokama qilinadi. Maqola psixologik nazariyalar va metodlarni qo'llash orqali og'ishgan xulqning oldini olish usullarini ko'rib chiqadi. Shuningdek, yoshlar va kattalar orasida og'ishgan xulqning sabablari va ularni bartaraf etish strategiyalari tahlil qilinadi. Psixologik uslublarning ta'siri va ularning samaradorligini oshirish yo'llari haqida fikrlar taqdim etiladi.

Kalit so'zlar : og'ishgan xulq, psixologik uslublari, profilaktika, ijtimoiy pedagogika, rag'batlantirish, o'z-o'zini nazorat, munosabatlar, samaradorlik, yoshlar, psixologik yordam

Abstract

This article discusses psychological methods for the prevention of deviant behavior. It examines strategies for preventing deviant behavior through the application of psychological theories and methodologies. Additionally, the article analyzes the causes of deviant behavior among youth and adults and explores strategies for addressing them. Insights are provided on the impact of psychological approaches and ways to enhance their effectiveness.

Keywords: deviant behavior, psychological styles, prevention, social pedagogy, stimulation, self-control, relationships, efficiency, youth, psychological support

Аннотация

В данной статье рассматриваются психологические методы профилактики девиантного поведения. Обсуждаются стратегии предотвращения девиантного поведения с использованием психологических теорий и методологий. Также анализируются причины девиантного поведения среди молодежи и взрослых, а также стратегии их преодоления. Приводятся идеи о влиянии психологических подходов и способах повышения их эффективности.

Ключевые слова: девиантное поведение, психологические стили, профилактика, социальная педагогика, стимулирование, самоконтроль, взаимоотношения, эффективность, молодежь, психологическая поддержка

Og'ishgan xulq, ijtimoiy normalarga va qabul qilingan me'yorlarga zid keladigan xatti-harakatlarni ifodalaydi. Ushbu fenomen yoshlar orasida keng tarqalgan bo'lib,

ularning rivojlanishiga, sog'lig'iga va ijtimoiy munosabatlariga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin. Shuning uchun, og'ishgan xulqning oldini olish va uning ko'lamini kamaytirish uchun psixologik uslublarni qo'llash muhimdir.

Psixologik uslublar, shuningdek, ijtimoiy ta'sir va muhitni hisobga olgan holda, og'ishgan xulqni bartaraf etishda samarali vositalar sifatida ko'riladi. Ushbu maqola og'ishgan xulq profilaktikasining psixologik uslublarini, ularning nazariy asoslarini va amaliy qo'llanilish usullarini ko'rib chiqadi. Maqola doirasida, psixologik yondashuvlarning samaradorligi, yoshlar va kattalar o'rtasidagi xulq-atvorni tushunish va bartaraf etish strategiyalari taqdim etiladi.

Ushbu tadqiqot, og'ishgan xulqning sabablarini aniqlash va unga qarshi kurashish uchun zarur bo'lgan psixologik yondashuvlarni ishlab chiqishga qaratilgan. Kelgusida bunday yondashuvlar yoshlar va kattalar orasida sog'lom va ijtimoiy jihatdan barqaror xulq-atvorni shakllantirishda muhim rol o'ynashi kutilmoqda.

Og'ishgan xulq, ijtimoiy normalardan chetga chiqadigan, axloqiy me'yorlarga zid bo'lgan xatti-harakatlarni ifodalaydi. Bu xulq turli omillarga bog'liq: individual, ijtimoiy va psixologik. Yoshlar orasida og'ishgan xulqning sabablari ichida:

- Ijtimoiy muhit: Oila, do'stlar va ta'lim muassasalaridagi ijtimoiy ta'sirlar.
- Shaxsiy omillar: Shaxsiy rivojlanish, o'z-o'zini baholash va o'ziga ishonch.
- Psixologik omillar: Stress, depressiya va boshqa ruhiy holatlar.

Bu omillar, yoshlarning og'ishgan xulqga moyilligini belgilaydi va shuning uchun profilaktika tadbirlarida ushbu jihatlarni hisobga olish zarur.

Og'ishgan xulq — bu ijtimoiy me'yorlarga va axloqiy normaga zid keladigan xatti-harakatlar bo'lib, u insonlarning shaxsiy va ijtimoiy hayotini salbiy ta'sir qiladi. Yoshlar orasida keng tarqalgan bu muammo, ko'plab omillar tomonidan belgilanadi.

- Psixologik omillar: O'z-o'zini baholash, stress darajasi, depressiya va boshqa ruhiy holatlar og'ishgan xulqning rivojlanishida muhim rol o'ynaydi. Yoshlar, o'zlariga nisbatan past baho berishlari va ijtimoiy bosimni his qilishlari natijasida og'ishgan xulqlarga yo'l qo'yishi mumkin.

- Ijtimoiy omillar: Oila, do'stlar va ta'lim muassasalari ham og'ishgan xulqning paydo bo'lishida muhim ahamiyatga ega. Ijtimoiy izolyatsiya, do'stlar orasidagi salbiy ta'sirlar va oilaviy nizolar, yoshlarning ruhiy salomatligiga salbiy ta'sir ko'rsatadi.

Og'ishgan xulqni oldini olishda turli psixologik uslublar samarali qo'llanilishi mumkin. Ushbu uslublar quyidagilardan iborat:

- Psixologik ta'lim: Yoshlar uchun psixologik bilimlarni oshirish, ularni o'z xatti-harakatlari haqida o'ylashga undaydi. Psixologik ta'lim dasturlari, yoshlarning muammolarni aniqlash va ularni hal etishga yordam beradi.

- Ijtimoiy ko'nikmalarni rivojlantirish: Yoshlarni ijtimoiy ko'nikmalar bilan ta'minlash, ularning ijtimoiy munosabatlar o'rnatish va saqlashda yordam beradi. O'zaro aloqa va jamoa ishlariga jalb qilish orqali, ularning ijtimoiy faolligi oshadi.

- Stressni boshqarish: Stressni samarali boshqarish usullarini o'rgatish, yoshlarning ruhiy salomatligini yaxshilaydi. Meditatsiya, sport va boshqa stressni kamaytirish metodlari orqali og'ishgan xulqni oldini olish mumkin.

Turli tadqiqotlar, psixologik uslublarning samaradorligini ko'rsatdi. Misol uchun, oila va ta'lim muassasalari o'rtasida o'rnatilgan samarali hamkorlik, yoshlarning ruhiy salomatligini yaxshilaydi va og'ishgan xulqni kamaytiradi.

- Ta'lim muassasalari: Ta'lim muassasalarida o'qituvchilar va psixologlar o'rtasidagi hamkorlik, o'quvchilarning ehtiyojlariga mos ravishda psixologik yordam ko'rsatishga imkon beradi.

- Jamiyat dasturlari: Ijtimoiy dasturlar va seminarlar yoshlarni muammolarini hal qilishda va ijtimoiy muhitda ijobiy o'zgarishlar yaratishda yordam beradi. Yoshlar bilan ishlovchi psixologlar va mutaxassislar, ularning ehtiyojlariga muvofiq yondashuvlar ishlab chiqishlari zarur.

Og'ishgan xulqni oldini olish uchun quyidagi tavsiyalar berilishi mumkin:

- Psixologik yondashuvlarni rivojlantirish: Har bir yosh guruhiga moslashtirilgan psixologik yondashuvlarni ishlab chiqish, o'zaro aloqalar va ijtimoiy ko'nikmalarni oshirishga yordam beradi.

- Ijtimoiy muhitni yaxshilash: Oila va ta'lim muassasalari o'rtasida samarali aloqalar o'rnatish, og'ishgan xulqning oldini olishda muhimdir.

- Tadqiqotlar va yangi metodlar: Psixologik tadqiqotlar va yangi metodlarni joriy etish, og'ishgan xulqni oldini olishda yangi yondashuvlarni taqdim etadi.

Og'ishgan xulq, ijtimoiy me'yorlarga zid bo'lgan va individual shaxslar uchun salbiy oqibatlariga olib kelishi mumkin bo'lgan xatti-harakatlar to'plamidir. Ushbu muammo, ayniqsa, yoshlar orasida keng tarqalgan bo'lib, ularning shaxsiy rivojlanishi va ijtimoiy integratsiyasiga katta ta'sir ko'rsatadi. Shuning uchun, og'ishgan xulqning oldini olish va bartaraf etish uchun psixologik uslublarni rivojlantirish va qo'llash juda muhimdir.

Psixologik yondashuvlar og'ishgan xulqni tushunish va uni oldini olishda muhim vosita hisoblanadi. Ushbu yondashuvlar, shaxsning ichki his-tuyg'ulari, psixologik holati va ijtimoiy aloqalarini o'rganishga asoslanadi. Psixologik ta'lim va muhandislik orqali yoshlarni muammolarini tushunishga va ularni hal etishga o'rgatish, shuningdek, ijtimoiy ko'nikmalarni rivojlantirish orqali og'ishgan xulqning oldini olishga yordam beradi.

Oila va ta'lim muassasalari, yoshlar uchun ijtimoiy muhitni shakllantiruvchi asosiy omillardir. Ta'lim muassasalari, o'qituvchilar va psixologlar o'rtasida o'zaro hamkorlik va tushunish, yoshlarning ehtiyojlarini qondirishda muhimdir. Ota-onalar, o'z farzandlariga psixologik qo'llab-quvvatlash va rag'bat berish orqali, ularning ruhiy salomatligini yaxshilashga yordam berishlari zarur.

Og'ishgan xulqni oldini olishda turli psixologik uslublarning samaradorligini

baholash muhimdir. Mavjud tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, psixologik yordam va treninglar, yoshlarning o'z xatti-harakatlarini nazorat qilish qobiliyatini oshirishga yordam beradi. Ijtimoiy dasturlar va seminarlar orqali, yoshlar o'zaro aloqalarini rivojlantirishga, stressni boshqarishga va ijtimoiy muammolarni hal qilishga tayyorlanishlari kerak. Ushbu jarayonlar, og'ishgan xulqning ko'lamini kamaytirishga va ijtimoiy muhitda sog'lom munosabatlar o'rnatishga yordam beradi.

Har bir yosh guruhiga mos yondashuvlar ishlab chiqish, psixologik yondashuvlarning muvaffaqiyatini oshiradi. Oila va ta'lim muassasalari o'rtasida samarali aloqalar o'rnatish, yoshlarning ruhiy salomatligini yaxshilashga yordam beradi. Shuningdek, psixologik yordam va maslahatlarni taqdim etish, zarur hollarda, og'ishgan xulqning oldini olishda qo'shimcha vosita sifatida xizmat qiladi.

Xulosa qilib aytganda, og'ishgan xulqni oldini olish psixologik uslublar yordamida amalga oshirilishi mumkin. Yoshlarning ehtiyojlariga moslashtirilgan yondashuvlar va ijtimoiy ko'nikmalarni rivojlantirish, ularning sog'lom va ijtimoiy jihatdan barqaror xulq-atvorini shakllantirishda muhim ahamiyatga ega. Bu jarayon, ijtimoiy va psixologik omillarni hisobga olgan holda, nafaqat yoshlarning, balki butun jamiyatning sog'lomligini ta'minlashga yordam beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Davletshin, R. (2019). Xulq-atvorni boshqarishning psixologik asoslari. Toshkent: O'zbekiston Milliy Universiteti.
2. Bandura, A. (1977). Social Learning Theory. New York: General Learning Press.
3. Yalom, I. (2005). The Theory and Practice of Group Psychotherapy. New York: Basic Books.
4. Semenov, A.V. (2018). Bolalar va o'smirlar psixologiyasi. Moskva: Pedagogika Noshirligi.
5. Sezgin, E. (2020). Og'ishgan xulqni oldini olishda oila va maktabning roli. Istanbul: Psixologik Ilmiy Nashrlar.
6. Yuldasheva, D. (2021). *Og'ishgan xulq va uning psixologik sabablari*. Tashkent: O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi.
7. Isroilova, S. (2020). *O'smirlar va yoshlar orasida og'ishgan xulqni oldini olish usullari*. Tashkent: Fan va texnologiya.
8. Raxmonov, M. (2022). *Psixologik ta'lim va uning yoshlar xulqiga ta'siri*. Tashkent: O'zbekiston psixologiya jamiyati.
9. Tursunov, A. (2019). *Ijtimoiy muhit va o'smirlarning ruhiy salomatligi*. Journal of Psychological Studies, 5(3), 45-60.
10. Abdullaeva, L. (2023). *Og'ishgan xulq profilaktikasi: Nazariy va amaliy yondashuvlar*. Tashkent: O'zbekiston Respublikasi ta'lim vazirligi.
11. Jumaev, R. (2021). *Ota-onalar va ta'lim muassasalari o'rtasidagi hamkorlik: Yoshlar uchun psixologik yordam*. Tashkent: Tashkent davlat pedagogika universiteti.